

Parmenides Düşüncesi Bağlamında Heidegger'in 'Noein' Kavramı Yorumunun İncelenmesi

Özet

Bu yazıda Parmenides felsefesinin, genellikle 'düşünce ve varlık aynı şeydir' olarak tercüme edilen, '*to gar auto noein estin te kai einai*' fragmanının geleneksel yorumu ve Heidegger yorumu ele alınmaktadır. Bu inceleme özellikle 'noein' kavramı üzerinden yürütülecek ve böylelikle de Heidegger'in Antik Yunan düşüncesinin yeniden açığa çıkarılmasını hedefleyen 'özel' yorumu daha iyi anlaşılacaktır. Bu, aynı zamanda, Antik-Yunan Varlık deneyiminin açığa çıkarılması çabasıdır.

Anahtar Kelimeler

Parmenides, Heidegger, Noein, Logos, Şiddet, Düşünme.

The Investigation of Heidegger's Interpretation of the Concept of 'Noein' in the Context of the Thought of Parmenides

Abstract

In this paper we will evaluate the traditional interpretation and Heidegger's interpretation of the fragment of the philosophy of Parmenides, *to gar auto noein estin te kai einai*, which is generally translated as 'thinking and being are the same'. This study is specially about the concept of *noein* and in this way Heidegger's special interpretation which aims reveal the thinking of Greek philosophy again in our age will come in sight clearly. Also this is the essay about revealing of Ancient Greek's experience of Being in Heidegger's re-interpretation.

Key Terms

Parmenides, Heidegger, Noein, Logos, Violence, Thinking

* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

Giriş

Parmenides düşüncesi, felsefe tarihinde Varlık anlayışı ile kendisinden sonraki düşünceleri etkilemiş olan ve hemen hemen tüm ontoloji anlayışlarının kendisi ile 'hesaplaşmak' durumunda kaldığı önemli bir duruş noktasıdır. Parmenides'in düşüncelerini aktardığı yazın, fragmanlar formunda olduğu için, kendisinden sonra gelenlerin 'yorumları', kendilerine ait kavramsallaştırmalar ve bu temeldeki terimlerle olanaklı hâle gelmiştir. Ancak böylesi bir 'okuma', geriye dönük ve belirli anlayışların ürünü olmaktan kendisini kurtaramamış ve Parmenides düşüncesine yöneltilen eleştiriler ve bu düşüncüyü anlamak üzerine girişilen çalışmalar temellerinde ait oldukları ekollerin ya da filozofların kavramsallaştırmalarını ve 'anlama'larını taşımışlardır. Bu düşünce üzerine yapılan 'yorumlar', salt yorum farklılıkları olmaktan öte, kökensel olarak farklı 'düşünme tarzları'nın açığa çıkışları ya da sonsal ürünleri konumdadırlar. Bu durum, Parmenides'in fragmanlarının Yunanca dışındaki dillere çevrilmesinde dahi görülebilmektedir. Parmenides'in kullandığı Yunanca sözcüklerin, farklı dillerdeki karşılıkları ya da bu biçimde yapılan çeviriler, kökenlerinde Yunanca sözcüklerin açığa çıkardığı Varlık deneyimini karşılamamakta ya da tahrif etmektedirler. Heidegger'in bu konudaki yaklaşımı ise, Yunanca'nın bu kökensel Varlık deneyimini 'yeniden' açığa çıkararak anlayabilmeyi amaçlar. Sonuç olarak Heidegger'in yaklaşımı da zorunlu olarak 'geriye dönük' bir okumadır; ancak bu geriye dönüş ve fragmanlara belli bir tarihsellikten bakış, düşüncenin Yunan kavramları temelinde Varlık ile karşılaşmasını, açığa çıkışını 'yeniden' anlamak amacını taşır. Böylelikle de 'Varlık' ve 'Düşünme' yeniden kökensel olarak düşünmenin konusu yapılmaktadır.

Bu çalışmada amaçlanan, Parmenides düşüncesinin, onun, 'Varlık ile düşünme aynı şeydir' olarak çevrilen "*to gar auto noein estin te kai einai*" fragmanı bağlamında iki farklı okumasını / yorumunu ortaya koymak ve Heidegger'in okumasının geleneksel okumalardan farkını vurgulayabilmektir. Bu, aynı zamanda, Heidegger'in 'Varlık'ın unutulmuşu' olarak adlandırdığı metafizik tarihinde Parmenides yorumu dolayımı ile açığa çıkmış olan 'farklılığı' da gözler önüne serme çabasıdır. Heidegger'in bu fragmandaki 'noein' kavramını ele alışı, metafizik düşüncenin 'düşünme'yi konumlandırışı ve giderek bu kavramı özne-nesne ayırımına dayalı bir perspektiften anlaması ile Pre-Sokratiklerin bu kavramı Heidegger yorumunda açığa çıkan konumlandırışları arasındaki ayrımı belirginleştirecek ve yine Heidegger'in deyişi ile "*Batı düşüncesinin temelsizliği*"ni gösterecektir.

A) Parmenides'in 'Varlık ile düşünme aynı şeydir' Düşüncesinin Geleneksel Yorumu

a. 'Varlık' Anlayışı

Parmenides düşüncesine yönelik geleneksel yaklaşım, onu çağdaşı olarak görülen Herakleitos ile karşılaştırma ve bu bağlamda ele alma yönündedir. Sokrates öncesi dönemin bu iki büyük filozofunun, Varlık üzerine düşünmedeki iki 'karşıt kutbu' temsil ettikleri anlayışı oldukça yaygındır. Russell, *Batı Felsefesi Tarihi* adlı eserinde, bu yaygın görüşü şu genel ifadelerle dile getirmektedir: "*Herakleitos her şeyin değiştiğini savunmuştu. Parmenides, karşılık olarak hiçbir şeyin değişmediğini ileri*

sürdü" (2002: 176). Böylesi naif ve genel ifadelerle ortaya koyulmaya çalışılan 'farklılık', bu iki filozofun modern okumalarında çok daha kökensel ve önemli bir düşünme farklılığı olarak görülür. Bu iki filozofun Varlık anlayışları, kendilerinden sonra gelen düşünürleri de etkilemiş, özellikle Parmenides'in duyumlar ve algıyı ve bunlara konu olan 'dünyayı' yadsıma, onu bir yanılısama olarak görme tutumu, yeni bir düşünme biçimi olarak görülmüştür. Bu tutum, Parmenides ile çağdaş olan ve geleneksel yorumlarda '*doğa filozofları*' olarak adlandırılan filozofların yaklaşımlarından farklı ve o dönemdeki felsefenin niteliğini değiştirebilecek denli çığır açıcudur. Onun mantığı bulan kişi olduğu da iddia edilebilmekle beraber, bundan daha da önemli olan, onun mantık temeline dayanan bir metafizik ortaya koymuş olmasıdır. Parmenides ve diğerleri arasındaki temel farklılık, onların 'Varlık'tan, 'var olan'dan ne anladıkları üzerinde yükselen farklı düşünme biçimlerinde açığa çıkar. O halde, Sokrates öncesi filozofların 'doğa'ya yönelimleri, bugün anladığımız anlamı ile 'doğa'ya değil, daha temel ve kökensel olan 'Varlık'a ilişkin bir düşünmedir. Bu filozofların aralarındaki ve ortaya koydukları felsefelerdeki ortaklık, düşünmelerinin konusunda görülebilirken, onların temel farklılıkları da bu düşünme içerisinde 'Varlık'ın ne'liğine ve bu bağlamda da felsefenin niteliğine (modern terminoloji ile 'yöntemine') ilişkin düşüncelerinde açığa çıkmaktadır.

Parmenides, "*Varlık vardır; yokluk yoktur*", "*Düşünme ve Varlık aynı şeydir*" ifadelerini temel alarak ve "*bu iki temel önermeye dayanarak mantıksal çıkarımlarla sistemini kurmaktadır*" (Tuğcu 2000: 70). "*Varlık vardır; yokluk yoktur*" ifadesinin bir totoleji (yineleme), eş deyişle bir mantık önermesi olduğu düşünülecek olursa, bunun herhangi bir yöntemle 'doğrulanması' ya da 'yanılışlanması' söz konusu değildir. O, biçimsel olarak her zaman 'doğru'dur. O halde, bu ifade, herhangi bir düşünme sürecinin ya da deneyimin sonucu olarak açığa çıkmamaktadır. O, daha sonra *özdeşlik yasası* olarak adlandırılacak, düşünmeye kendinden açık ve mutlak doğru olarak verili olan mantığın temeli, düşünmenin kendi formudur. Aristoteles'in mantığı düşünmenin biçimsel incelenişi olarak konumlandığı ve bu biçimin düşünmenin ortak ve zorunlu 'formu' olarak kabul edildiği hatırlandığında görülecektir ki, ikinci ifade ile birlikte, düşünme ve Varlığın örtüştürülmesi ile düşünmenin formu, Varlık'ın da formunu belirler hâle gelir. Buna göre, "*Düşünme ve Varlık aynı şey*" ise, düşünmenin ilkesi uyarınca hiçbir çelişkiye düşülmeden kabul edilecek olan "*Varlık vardır; yokluk yoktur*" önermesinin mutlak doğruluğunu sağlayan çelişkisizlik, düşünme ile örtüşen Varlık'ta da kendisini göstermelidir. Öyle ki, '*Yok*'luğun Varlığını çelişkiye düşmeden kabul edebilmek olanaklı değildir. Var-olmak, mantıksal olarak, var-olmamayı, '*yok*'luğa içermektedir. O halde, '*yok*'luğun Varlığını olumlamak, düşünmenin formu uyarınca açık bir çelişkidir ve olanaklı değildir. Bu form, aynı zamanda Varlık'ın da formu ise, söylenebilecek olan "*Yok*"luğun Var-olmadığıdır. Parmenides şu ifadeleri kullanır:

"*Biri var-olmanın olduğu, var-olmanın olmadığıdır, (...) Öteki, var-olmama, var-olmanın zorunlu olduğudur; hiç bulunmaz olduğunu söylüyorum sana bu patikanın; Ne tanyabilirdin var-olmayı çünkü -yapılamaz çünkü bu- Ne de bildirebilirsin; aynı şeydir çünkü düşünmekle var-olmak*" (aktaran Kranz 1994: 81).

Varlık kavramı, mantıksal olarak 'oluş'u, 'değişim'i içermemektedir. Değişimin olanağı 'karşılık'ı ve 'çokluk'u koşul olarak gerektirir. 'Değişim', karşıtlar arası geçiş olarak görülür ve 'karşıtların' varlığı da bir 'çokluk'u gerekli kılar. Doğadaki 'hareket' olarak 'değişim' de bir cismin belirli bir zaman aralığında belirli bir 'A' noktasından başka bir noktaya, bir 'A-olmayan' olan 'B' noktasına hareketidir. Bu hareket birbirini dışlayan noktaları, eş deyişle bir 'çokluk'u kabul eder. Bu kabul, Varlık'ın bölünebilir olmasını gerektirir. *Duyular* böyle bir hareketi olumlasalar da düşünmenin ilkesi olan özdeşlik mantığına göre karşıtlar arası böylesi bir geçiş (A'dan karşıtı olan bir 'B'ye) ya da 'A, A'dır' olarak belirlenmiş bir 'A'nın 'A-olmayanı' çelişkisiz olarak içerecek biçimde bölünebilmesi olanaklı değildir. Varlık'ın ilkesi de düşünme ile aynı olduğundan, Varlık içerisinde de böylesi bir geçiş ya da bölünme olanaklı olmayacaktır. Bu durumda, bir 'hareket'ten söz edilemeyeceği gibi, Varlık'ın bir parçası olarak hareket eden bir cisimden söz etmek dahi olanaklı değildir. Böylesi bir cisim, Varlık'ın bölünebilir olmasını, eş deyişle çokluk olmasını gerekli kılar. Bu, bir çelişkidir ve dolayısıyla da bir gerçekliğe sahip değildir. O halde, duyulur dünyadaki 'değişim' ya da 'hareket' bir yanılsamadan başka bir şey değildir.

Benzer bir yaklaşımla, nitel 'değişim' de belli nitel özelliklere sahip bir 'şey'in başka nitel özelliklere sahip yeni bir 'şey' haline gelmesidir. Bu da Varlık'ta bir 'oluş'u ve 'bölünmeyi' gerekli kıldığından olanaklı değildir. O halde, bu sistemde 'oluş' da bir gerçeklik olarak yadsınmak durumundadır.

'Meydana gelme' de kökeninde bir değişimdir ve mantıksal olarak olanaklı değildir. Varlık'ın meydana gelmesinden söz edebilmek için onun kökeni olarak ya 'yokluk' ya da bir başka 'Varlık' gösterilmelidir. 'Yokluk'un Varlığı öne sürülemeyeceğinden ve 'Varlık'ın başka bir var-olandan meydana gelmesinin de çokluğu (başka bir varolanı ve bu biçimde sonsuz bir geriye gidiş ile Var-olanlar çokluğunu) gerekli kılmasından dolayı, *Varlık* meydana gelmemiştir ve yok olamazdır.

Parmenides düşüncesinin geleneksel yorumlanışına göre, böylesi bir yaklaşımda düşünmenin ilkeleri ile örtüşmeyen hiçbir şeyin 'gerçeklik'i öne sürülemezdir. Düşünmenin ilkesine dayalı bir metafizik olan bu düşünceye göre, tek gerçek, bölünmez olan Varlık, 'Bir'dir. 'Bir', karşıtları barındıran bir birlik değil, sadece 'Varolan vardır'da ifadesini bulan -eş deyişle mantıkta ifadesini bulan- Varlık'ın bölünmez özdeş yapısıdır. Duyulara konu olan dünyaya ilişkin, bir başka deyişle de 'gerçek-olmayan'a ilişkin bilgi de 'gerçek' bilgi değil, bir yanılgı, eş deyişle sandır (doksa).

b. 'Varlık' - 'Düşünce' İlişkisi

Yukarıda ana hatları ile betimlenen geleneksel Parmenides okuması, kökeninde 'Varlık - Düşünce ilişkisi' bağlamında modern felsefenin özne-nesne ayrımı düşüncesini barındırır. Görüldüğü üzere, Parmenides felsefesinde, Varlık'ın düşünme ile özdeş bir 'Birlik' olarak düşünüldüğünü ifade eden bu okuma, 'düşünme' ve 'Varlık' kavramlarını, öznel bir edim olarak düşünmenin belirleniminde, kapsayıcı bir öznellikte kavrayan bir anlayışın ürünü olarak açığa çıkmaktadır. Bu okuma, düşünmeyi özne'nin bir edimi olarak anlayan böylesi bir yaklaşımın ürünü olan bir terminoloji ile gerçekleştirilmektedir. Buna göre, düşünme öznel ve nesneyi belirleyen bir edimdir. Heidegger, bu geleneksel -sıradan- okumanın sonucu olarak, Varlık'ın düşünmenin

nesnesi olmaktan öte hiçbir anlam taşımadığı ve bu şekilde de hiçbir kendiliğın var olmadığı bir özneliğın açığa çıktığını ifade etmektedir. Ona göre bu yaklaşım Kant'ta ve Alman idealistlerinde de devam etmiştir (Heidegger 1968a: 137).

Düşünmenin 'nesne'den ayrı bir tözsel gerçeklik olan 'özne'nin bir edimi olduğunu ve buna göre de düşünmenin 'tasarımsal düşünme'den başka bir şey olmadığını savlayan bu yaklaşım, bu tasarımın (düşüncenin) kendinden bağımsız olan nesnesi ile olan ilişkisini açıklamakta zorluklar yaşamış ve 'nesne'nin belirlenimini düşüncede bulduğu sonucuna ulaşmıştır. Böylelikle de 'nesne', özne'nin bir tasarımı olarak, özneliğın içerisine düşürülmüştür. O halde, Varlık, öznel bir gerçeklikten başka bir şey değildir. Başlangıcı Descartes'a götürülebilecek bu anlayış, rasyonalizm ve empirizm olmak üzere iki ana kolda ilerlese de, her iki akım da nesne'nin kendinde'liğini koruyabilmekte benzer zorluklar ile karşı karşıya kalır. Öyle ki, getirdikleri açıklamalarda daha yüksek bir Varlık olarak Tanrı'yı kullanmaları, bu kez de Tanrı kanıtlamalarını (ontolojik kanıt vb.) ya da Tanrı'ya ilişkin çıkarımları gerekli kılmıştır. Bu durumda dahi, tasarımsal düşünce anlayışının doğal sonucu olarak özne kendi tasarımının ötesine geçememiştir. Daha kapsayıcı bir Varlık olarak düşünülen Tanrı, kendisi de bir tasarım olan kavramının ötesindeki Varlığından söz edilemez bir durumda kalır ve gitgide ontolojik bir gerçeklik olarak değil, bir kavram olarak ele alınmaya başlanır. Bu süreç, Kant ile birlikte kendinde-şey'in tasarımsal düşüncenin sınırları dışına çıkarılarak bilginin konusu olmaktan uzaklaştırılması ve bilinemez olarak bırakılması ile sonuçlanmıştır. Böylelikle de fenomenal dünya, öznenin anlık kategorilerinin ve arı sezgilerinin bir ürünü olarak gerçeklik kazanmış, eş deyişle öznel bir belirlenime tâbi tutulmuştur.

Felsefe tarihinde Parmenides düşüncesinin geleneksel yorumu işte böylesi bir düşünme anlayışının ürünü olan bir terminoloji ile gerçekleştirilmiş ve Parmenides'in "to gar auto noein estin te kai einai" fragmanı kabaca "düşünce ve varlık aynı şeydir" ["Thinking and being are the same"] olarak tercüme edilmiştir. Bu, sıradan ve 'zararsız' bir tercüme değil, farklı bir anlayışın ve Varlık deneyiminin ürünü olan bir tercümedir. Örneğin, Russell'in, *Batı Felsefesi Tarihi* adlı çalışmasının Parmenides felsefesi bölümünde, mantıksal çıkarımlar ve paradokslar üzerine ifadelerle yoğunluklu olarak yer vermesi, onun Parmenides okumasında da düşünce/düşünme'den anladığının mantık temelli tasarımsal düşünme olduğunun açık göstergesidir. Mantık, tasarımlar arası ilişkinin formu olarak ele alınır ve Parmenides'in bu formu Varlık'a da yüklediği savlanır. Oysa Parmenides'in düşünce / düşünme olarak tercüme edilen *noein* kavramından anladığı gerçekten bu mudur? Burada önemli olan nokta, düşünme / düşünce olarak tercüme edilen Yunanca *noein* kavramının, Yunanca'nın Varlık deneyiminde nasıl bir anlamı açığa çıkardığının anlaşılabilmesidir. Bu, 'düşünme / düşünce'yi Yunanca'dan, bir başka deyişle de kökeninden dinlemektir. Heidegger'e göre, geleneksel yorum, bu kökene gitmek yerine, modern felsefenin düşünme / düşünce anlayışını Parmenides felsefesine yönelik bir geriye dönük okuma ile adeta ona dikte etmekte ve bir yanlış-anlama'ya yol açmaktadır. Heidegger şu ifadeleri kullanmaktadır: "(...) tüm bunların ötesinde bu görüşlerin hakimiyeti Parmenides tarafından söylenen başlangıçtaki Yunanca sözcüklerin otantik hakikatini anlamamızı zorlaştırmaktadırlar" (1968a: 137). Bu zorlaştırma –ya da Heidegger'in başka bir kavramı ile; *unutum*- geç antik dönem ve Hıristiyanlığın yükselişine dek geriye gitmektedir; ve bu durum tümüyle Batı'nın tinsel tarihine etki etmiştir. O halde, bir kez daha tekrarlamak gerekirse, esas

sorun, basit bir 'çeviri' hatası olmaktan ötedir. Yunanca sözcüklerin temelinde yer alan Varlık deneyimi unutulmuş, ve bunun yerine Alman idealizmi ile doruklarına ulaşan metafizik tarihi, bir unutulmuş tarihi kendini göstermiş ve baskın hale gelmiştir.

B) Heidegger'in 'to gar auto noein estin te kai einai' Fragmanını Yorumu

Heidegger'e göre, yukarıdaki düşüncelerin ışığında, Parmenides'in "to gar auto noein estin te kai einai" fragmanının anlaşılabilirliği için üç şeyin bilinmesi gerekmektedir:

1. *to auto* ve *te kai*'nin anlamının ne olduğu.
2. *noein*'in anlamının ne olduğu.
3. *einai*'nin anlamının ne olduğu (Heidegger 1968a: 137).

Bunlar birbirlerine aitlik taşıyan kavramlardır; ancak çalışmanın sınırlılığı bağlamında özellikle üzerinde durulacak olan kavram *noein* kavramı ve onun Heidegger düşüncesindeki yorumlanması olacaktır.

a. Noein [Düşünme / Anlama] Kavramı

Yunanca *Noein* kavramı sıradan bir çeviride olduğu gibi, doğrudan 'düşünmek' olarak çevrilemez. Böylesi bir çeviri, Özne-Nesne karşıtlığı içerisinde, düşünmeyi Özne'nin bir yetisi olarak konumlandırılan Modern Felsefe'nin terminolojisi içerisinde düşme tehlikesi taşır. Bu nedenle Heidegger'e göre *Noein* kavramı 'kavramak / anlamak' [*Vernehmen / to apprehend*], onun kökeni olan *Nous* ise 'kavrayış' [*Vernehmung / apprehension*] anlamına gelmektedir ve bunlar birbirlerine aitlik taşıyan kavramlardır. 'Kavramak / anlamak', bir şeyin o şey olarak açığa çıkmasına izin vermek, o şekliyle açığa çıkışa 'tanıklık' etmektir. Bu, olguları belirlemek ve bir şeyin nasıl varlaştığını saptamaktır. Ancak bu, öznel bir kavrayışın 'Nesne'yi kendi kategorileri ile belirlemesi değil, insanın o şeyin kendini gösterişine, açığa vuruşuna 'açık' olarak tavır / pozisyon alışıdır. Bu kökensel tavır / pozisyon, Heidegger tarafından 'alıcı-bulunuşa-getirme' (*bringing-to-stand*) olarak kavramlaştırılır ve kökenini *noein* kavramında bulur (Heidegger 1968a: 138).

O halde, Parmenides'in düşünme / düşünce ile Varlık arasında, 'aynı şey' olarak okunan, 'birlik'ten anladığı nedir? Bu, 'düşünme'nin ve Varlığın 'aynı şey', 'birlik' olduğu, farkların boş bir hâl alması ile ayırımın ortadan kalkması mıdır yoksa birbirlerine aitlik içerisindeki karşıtlıkların birliği midir? Heidegger'in Parmenides okumasında, fragmanda geçen *to auto* ve *te kai* kavramlaştırmaları, Varlık ile düşünme arasında olduğu savlanan birliğin birbirlerine-ait-olmak anlamında bir birlik olduğunu göstermektedir. O halde, düşünme / düşünce ve Varlık bir birlikteliğe sahiptirler. Özdeşliğe değil. Varlık, düşüncede açığa çıkmaktadır (a.e., 138, 139).

Heidegger, böylesi bir birlikteliği irdelemenin yolunun bir başka Yunanca kavram olan *Physis*'e dönmek ile açılacağını düşünür.

a1) Noein – Physis İlişkisi ve Bu İlişkide 'İnsan'ın Yeri

Heidegger'e göre, *Physis* kavramı Latince'ye ve onun temelinde de diğer Batı dillerine 'doğa' (*Nature*) olarak tercüme edilerek, sözcüğün kökenindeki Varlık deneyimi tahrif edilmiş ve unutulmuş olan temel bir Yunanca kavramdır. Kökenlerinde *Physis* kavramı, Herakleitos'ta açık şekilde görülebilen, fakat öncesinde Anaksimandros ve Ksenophanes'te de açığa çıkmış olan ve *philosophia* olarak bilinen araştırmanın genel konusu olarak belirginleşmektedir (Peters 2004: 300). O halde, *philosophia*'nın genel ya da kökensel konusu olarak *physis*, Varlık olarak ya da bu bağlamda ele alınmalıdır. Heidegger'in gerçeğe getirdiği de budur:

"Varlık şu anlama gelir: ışıktan durmak, görünmek / ortaya çıkmak, gizlenmemiş / açığa çıkmışa girmek. Bunun gerçekleştiği yerde, yani varlık'ın egemen olduğu yerde, kavrayış / anlama [noein] egemen olur ve onunla gerçekleşir; ikilik birbirine aitlik hâlini alır. Kavrayış / anlama [noein], kendini açığa vuran / gösteren esas düzenin alıcı bulunuşa // düzene-getirilişidir" (Heidegger 1968a: 139).

Varlık, kavrayışta / anlamada bir başka deyişle de düşüncede açığa çıkar ve ışığa gelir. Bu açığa çıkış, ışığa geliş, bir ifşanın [*disclosure*], e.d. bir söylemin olduğu yerdedir. Heidegger'e göre, Parmenides bu yaklaşımı ile *physis*'in özüne kökensel bir anlayış ile yönelir. Bu yaklaşımı, modern düşünceden ayrıran özsel farklılık özne olarak insandan söz edilmemesi ve halen *physis*'in sınırlarında kalınarak ondan ayrı, onu konu edinen bir töz olarak özne ayırımına gidilmemesidir. Buna göre, "varlık egemen olur, fakat görüldüğü ve egemen olduğu süreç ve bu nedenle, belli oluş / görünüş ve onunla kavrayış da meydana gelmek / olmak zorundadır. Eğer insan bu meydana geliş / görünüşe katılıyorsa, kendisi de kendi olarak Varlık'a ait olmak zorundadır. İnsan-olmaklığın [*being-human*] özü ve modu sadece Varlık'ın özü tarafından belirlenmek olabilir" (a.e., 139). Görülmektedir ki, bu yaklaşımda insanın kendisi de Varlığa ait olarak varolur. Meydana geliş / görünüş de *physis* olarak Varlığa aittir. O halde, Heidegger'in *Da-sein* olarak da kavramlaştırdığı *insan-olmaklık* Varlığın sürecine dahildir. İnsan-olmaklık Varlık tarafından belirlenmiştir. O, Varlık tarafından sahiplenilmiştir. O halde, insanı 'Özne' olarak Varlık'tan kopartmak, ona tözsel bir yapı olarak bakmak Varlık deneyiminden kopuşu, Varlığın unutulmuşunu gösteren açık bir yanlış-anlamadır. Heidegger, felsefe için insanın 'cennette yazılmış/belirlenmiş' olmadığını ifade etmektedir. Bunun yerine söylenebilecek olan şudur:

"1 İnsanın özünün belirlenişi hiçbir zaman bir cevap değildir; bir sorudur.

2 Bu sorunun soruluşu ve bu soru içerisindeki kararlılık tarihseldir; bu sadece genel anlamda değildir; bu soru tarihin özüdür.

3 İnsanın ne olduğuna ilişkin soru her zaman için Varlıkta nasıl durduğuna ilişkin soru ile özsel bağları içerisinde alınmalıdır. İnsan sorusu bir antropolojik soru değil, tarihsel meta-fiziksel bir sorudur" (a.e., 140).

Heidegger, Parmenides düşüncesi bağlamında 'insan sorusu' ile 'noein' – 'physis' ilişkisi arasında doğrudan bir bağ kurar. Bu yaklaşımın temelinde insanın Varlık'taki yerinin belirlenmesi ve bununla birlikte de yanlış-belirlenimlerin açığa çıkarılmasının amaçlanması bulunmaktadır. Ona göre, *nous* ve *noein* insanın yetilerine

dayalı ya da insandan gelen kavramlar değildir. Aksine, insanın varlığı, Varlığın ve kavrayışın / anlamının (düşünmenin) özel birliktelikleri, birbirlerine aitlikleri ile belirlenmiştir. İnsan, kendisini insana tarihte açacak / ifşa edecek ve insanın kendisinin de bunun içinde duracağı biçimde Varlığı değiştirmek zorundadır. İnsanın yazgısı budur. Bu nedenle, kökensel olarak soru soruşa dayalı '*insan olmaklık*' üzerine sorulacak soru, 'İnsan nedir?' yerine 'insan kimdir?' olmalıdır. Bu soruyu dahi olanaklı kılan, Varlık ile kavrayış / anlayış (düşünme) arasındaki kökensel bağdır.

Bu bağlamda tekrar Parmenides'in fragmanına dönecek olursak, görülmektedir ki Heidegger bir kez daha geleneksel okumaya temel oluşturan "Düşünme ve Varlık aynı şeydir" çevirisinin yanlış olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, fragman şunu ifade eder: "*Kavrayış (anlayış / düşünme) ile Varlık arasında karşılıklı bir bağ vardır*" (a.e., 145). Bu, kendisi de Varlıkta olan, Varlık tarafından sahiplenilmiş olan insan ile açığa çıkan, ışığa gelen, ifşa olan Varlık'ın açığa çıkışının kökensel ifadesidir. Heidegger'e göre, bunu anlayabilmek için Yunan Varlık deneyimine, *ilk başlangıca* dönmek gerekir. Parmenides'in de içerisinde bulunduğu bu başlangıç, *şiirsel düşünmenin* [*poetic thinking*] kendisini gösterdiği, 'insan' ile Varlığın yüz yüze olduğu çağdır. Bu, insanın bir yetisi olarak düşünmenin açığa çıkması değil, Varlık ile 'kavrayış'ın / düşünmenin [*noein*] kökensel karşılıklı bağı, birbirlerine aitlikleri ile olanak kazanan tarihsel *insan-olmaklık*'in açığa çıkışı, kendini gösterişidir. O halde, bu birlikteliği, karşılıklığı anlayabilmek için, bir kez daha Heidegger'in '*insan kimdir?*' sorusuna geri dönmemiz gerekmektedir.

Heidegger, '*An Introduction to Metaphysics*' adlı eserinde, Sophocles'in *Antigone* tragedyasını yorumlayışına dayanarak insanın yabancı / garip / tekinsiz olan olduğunu ifade etmektedir. Bu yorumun temelini ise Yunanca *deinotaton* kavramını almaktadır. İnsan, *deinotaton*'dur. Bu kavram, Varlığın en uç limitlerini ve temelsizliğini ifade eder. Bu temelsizlikten dolayı insan, en tekinsiz / garip olandır [*unheimlich*]. O, *yurtsuzdur*; çünkü sınırları tanımlanmış ya da verili değildir. *Deinotaton*'un kökeninde bulunan *deinon*, gücün sınırlarını aşmak anlamında '*korkunç*' anlamını da taşımaktadır. Sınırların ötesi, gerçek korkuyu ve bununla beraber 'yeni' olanı da getirmektedir. 'Yeni' olan, verili olmayan anlamındadır. İnsan, *deinotaton* olarak, verili olmayana, 'yeni'ye, 'tanıdık olmayan'a doğru sınırları aşmaya, sınırın ötesini açığa çıkarmaya yazgılıdır. Sınırların ötesine gitmek, onu açığa çıkarmak *şiirsel düşünmedir* ve *insan* bu gücü kullanandır; fakat sadece kullanan değil, aynı zamanda '*şiddet*' [*violence*] açığa çıkarandır (Heidegger 1968a: 149). Heidegger'in bu bağlamda kullandığı '*şiddet*' kavramı şiddet sözcüğünün empirik anlamından (fiziksel, psikolojik vb. şiddet) uzaktır. Bu, insanın kökensel durumu, Varlığı dönüştürme, açığa çıkarma gücüdür. Bu dönüşüm ya da açığa çıkış *şiddet* ile olanak kazanır ve *şiddet* ile gerçekleşir. "(...) *deinon şiddetin kullanılması bağlamında şiddettir ve şiddetin kullanılması olarak herhangi birisinin eyleminden çok orada-olmaklık*'in [*Da-sein*'in] özelliği olarak anlaşılmalıdır" (a.e., 149). Açığa çıkış insanın kendisine '*patikalar*' [*paths*] açması anlamına gelmektedir. *Patikalar* düşüncenin açığa çıkardığı Varlık olanaklarıdır. Heidegger'in bu -düşüncenin gerçekleştirdiği- bu olanakları *patikalar* olarak adlandırması, 'yeni' olanın, 'alışılmadık' olanın ve 'tanıdık-olmayan'ın açığa çıkarılışını vurgulamayı amaçlar. Onlar Varlık'ın ışığa geldiği 'yeni' açığa çıkışlardır ve düşünmenin alışıldık, tanıdık 'yolları'ndan farklıdır (Heidegger, 1968a: 151)

Heidegger, 'tanıdık olan' ile 'tanıdık olmayan' arasındaki ilişkiyi betimlerken, bir kez daha Yunan Varlık deneyimini açığa çıkaran sözcüklere dönmektedir. Onun, insanın tarihsel yeri olarak belirlediği yer *Polis*'tir. Heidegger, *Polis*'in geleneksel çevirilerde şehir ya da şehir-devlet olarak tercüme edilmesinin sözcüğün tam anlamını yakalamakta yetersiz kaldığını ifade etmektedir. *Polis*, insanın tarihsel olarak açılmadığı yerdir. O halde, Heidegger'in bu betimine dayanarak, *Polis*'in insanın içine doğduğu 'gelenek' olduğu da söylenebilir. Her şey anlamını ilk olarak *Polis*'te bulmaktadır. *Polis*, her şeyin her ne ise o şekilde olduğu, bir dünya açtığı tarihsel alan, yerdir. Ancak unutulmamalıdır ki, ilk önce, temelde bunlara bağlı olmadan bunları yaratan, açığa çıkaran da insandır. İnsan, kökensel 'tekinsizliği' ve 'yurtsuzluğu' ile *Polis* öncesinde *patikalar* ve *patikaların* birleştiği yer olarak *Polis*'i yaratabilmiştir / açığa çıkarabilmiştir. Başlangıç, tekinsiz, garip ve alışılmadık olandır. Bir şeyi o şey olarak açan güç ve bu gücün 'şiddeti', kökenini bu *tekinsiz* olma, *yurtsuz* olma hâlinde bulmaktadır. Aynı kökensel durum, onun *Polis*'in dışına çıkmasına, tanıdık olmayanı açığa çıkarmasına da olanak tanır. Heidegger, bu durumu betimlerken, yine Sophocles'in *Antigone* tragedyasını kullanmakta ve orada geçen 'deniz' metaforu üzerinde durmaktadır. 'Deniz', durgun olmaması, dipsizliği ile 'yurtsuzluğu' temsil etmektedir. O, karanın, *Polis*'in güvenli topraklarına karşıt olarak güvensizliği, belirlenmemişliği açığa çıkarır (a.e., 153). O halde, insanın temelsiz bir temel olarak, Varlık'ın açığa çıkışına temel oluşturacak bir olanaklılığı vardır. Bu olanaklılık da insanın kendisinden değil, Varlık'ın onu bu şekilde sahiplenmesinden gelmektedir. Bu sahiplenme, kavrayış (düşünme) ile Varlık'ın kökensel karşılıklılığı, bağlantısı ve birbirlerine aitliklerinin oluşturduğu bir durumdur. Düşünme ile Varlık arasında kökensel bir bağ var ise, insan da düşünmeden ayrı ele alınmamalıdır. 'İnsan kimdir?' sorusu düşünmeden ayrı olarak, ondan kopararak ele alınabilir değildir. İnsandaki *noein*, daha temelde olan *Logos*'u temsil eder. *Logos*'un açığa çıkışı insanın Varlık ile ilişkisindeki 'şiddet' ile gerçekleşmektedir.

b) Logos – Physis İlişkisi

Heidegger, 'What is Called Thinking?' adlı eserinde düşünmenin dil ile olan kökensel bağlantısı ışığında onun anlamlarından birinin de Yunanca *Logos* kavramında açığa çıktığını ifade etmektedir. Yunanlılar için düşünmenin temel formu *Logos*'tur (Heidegger 1968b: 163). Bu, günümüzde düşünmenin formu olarak görülen 'mantık'tan [Logic] farklı, fakat onun da olanaklılığını sağlayan daha kökensel bir formdur. Heidegger'e göre, *Logos* kelimesi kelimesine bir çeviri yapıldığında 'söylem' (*discourse*) olarak tercüme edilir. Bu tercüme tarihinde, eş deyişle de yeniden yorumlama tarihinde *Logos*'un Yunanca kökensel anlamı tahrif edilmiştir. Bu tercümede *Logos*, 'akıl', 'yargı', 'kavram', 'tanım', 'temel' ya da 'ilişki' anlamlarına gelecek şekilde çevrilmiş ve bu 'tercüme' ile yeniden yorumlanmıştır. Kökensel olarak *Logos* tüm bu anlamları taşımakla birlikte, bu anlamlardan birine indirgenemeyecek bir anlama sahiptir. *Logos*, bir şeyin görünür kılınması anlamını taşıyacak şekilde söylem ile ilişkilidir. *Logos* 'sentez'in [*synthesis*] yapısal formudur. Sentez, tasarımları birbirleri ile ilişkilendirmek ya da birbirlerine bağlamak anlamını taşımaz. Sentez, bir şeyin bir şey ile bir aradlığında (*togetherness* / *Beisammen*) bir şey olarak görünür kılınmasıdır (Heidegger 1962: 56). Söylem, varolanlar üzerine düşüncenin kurduğu

kuramsal bir yapı değildir. O, kuramsal olanı da olanaklı kılan ve önceleyen kökensel bir varoluşsal ilişkidir. Bu ilişkinin temelinde anlama yatmaktadır. “Söylem, dilin varoluşsal-ontolojik temelidir” (a.e., 203). Dil, sözcüklerin bütünlüğüdür ve antik ontolojiye göre (Antik-Yunan Düşüncesi) sözcükler ile karşı karşıya olmak şeyler ile karşı karşıya olmaktadır. Bunun olanağını sağlayan ve sözcükleri aşan bir bütünsellik olarak *Logos*'tur. Çünkü *Logos* içerisinde şeyler kendilerini gösterirler, açığa çıkarlar (a.e., 201, 204). Bir şeyin görünür kılınması olarak söylem *Physis* kavramı ile ilişkilendirilir. O halde, *Physis* olarak açığa çıkan Varlık ile *Logos* arasındaki ilişki nasıl bir ilişkidir?

Heidegger, bu ilişkinin, bir ayrılık fakat bir aradalık olduğunu savlamaktadır. Bu şu anlama gelmektedir: *Physis* ile *Logos* özdeşlik anlamında 'bir' değildirler; onlar ayrıdırlar, fakat bir aradalıkları söz konusudur. Varlığın açılımı, bu bir aradalık ile olanak kazanır. Ancak bir kez daha, bu ayrılığın iki tözsel yapı anlamını taşımadığını vurgulamak gerekmektedir. Varlığın açığa çıkışının olanağı olarak, 'Varlığın evi' olarak 'dil', kökensel olanaklılığını *Logos*'ta bulmaktadır. İnsan, değiştirme, 'yeni'yi yaratma gücünü ve bu gücü kullanma olanağını dilde bulur. Bu aynı zamanda da 'şiddet edimi' [violent act] olarak açığa çıkan 'yaratma edimi'nin açılımıdır. Bunun olanağı, *Physis*'in karşısında duran *Logos*'un hem ondan ayrı hem de onunla ilintili olmasındadır. Eğer *Logos* ile *Physis* arasında bir özdeşlik olduğu savlanacak olursa (Parmenides fragmanının geleneksel yorumu bu yöndedir), Varlık'ın tek bir açılımının, onu ifşa eden tek bir söylemin var olduğunu söylemekten başka bir seçenek kalmayacaktır. Oysa, *Physis*'in karşısındaki *Logos* Varlık'ın farklı açılımlarının olanağını sağlayacak şekilde ondan ayrı fakat onunla ilintilidir.

Heidegger, *Physis* ile *Logos* arasındaki karşılıklılığın *dike* ile *techne* arasındaki ilişkiyi de doğurduğunu ifade etmektedir. Yunanca *Dike* sözcüğü genellikle etik anlamı içerisinde alınmakta ve 'adalet' olarak tercüme edilmektedir. Oysa Heidegger, bu sözcüğün daha temel metafiziksel anlamı olarak 'düzen' olarak tercüme edilebilecek anlamını esas alır. 'Düzen', daha önce üzerinde durulmuş olan tarihsel-yer olarak *Polis* kavramı ile de ilişkilidir. Buna karşılık 'şiddet'i açığa çıkaran *techne* bir şeyi o şey olarak açığa çıkaran edim, 'bilgi edimi' olarak anlaşılmalıdır. *Techne* ile bir şey o şey olarak açığa çıkarken, Varlık 'ışığa' gelmekte, bir dünyada açılmaktadır. Bu dünyanın bütünselliği *Logos*'un *Physis* ile olan ilişkisinde belirlenirken, şeylerin bu bütünsel dünyadaki yerleri ve o şey oluşları *techne* ile olanak kazanır. O halde, kökeninde *techne* yaratıcı bir edimdir ve yaratmak tanıdık olmayana ilişkindir. Tanıdık olan ile tanıdık olmayan arasındaki salınım, bir şeyin açığa çıkışının olanağı iken, o şeyin başka bir şey olarak açığa çıkışının olanaklılığının korunmasının da olanağıdır. Heidegger şu ifadeleri kullanır:

“Dike güçlü / yıkıcı düzendir. Techne bilginin şiddetidir. Bunlar arasındaki karşılıklı ilişki tekinsizliğin gerçekleşmesidir. Biz şimdi Parmenides fragmanında ifade edilmiş olan noein [kavrayış/anlayış olarak düşünme] ile einai [varlık] arasındaki bağa baktığımızda, bu ilişkiden başka bir şey görülmemektedir” (1968a: 165).

Dike (Varlığın güçlü düzeni), temelde 'şiddet'e ihtiyaç duyar. 'Dönüştürücü' ya da 'açığa çıkarıcı' olarak 'şiddet', *dike* için gerekliliktir; çünkü bu 'açığa çıkarıcı-güç' olarak 'şiddet' *dike*'yi öncelemektedir. Kökensel anlamıyla insana verili olan bir *düzen*

söz konusu değildir. İnsanın bu anlamda doğal bir aitliği yoktur. Düzeni olanaklı kılan, insanın (insan-olmaktığı) kökensel 'yurtsuzluğu', 'tekinsizliği'dir. "Böylece Dike ve Techne arasındaki karşılıklılık garip, tekinsiz Varlık'tır: Dasein. O, ikisi arasındaki çatışmada yakalanmış olan varlıktır; 'güçlü' varlık [overpowering being / Dike] bir tarafa, bilginin şiddeti diğer yanda" (Seidel 1964: 73).

Sonuç

Parmenides'in Yunanca "to gar auto noein estin te kai einai" ifadesi, Batı metafizik tarihi boyunca başta Latince olmak üzere hemen hemen bütün Batı dillerine tercüme edilmiş ve geleneksel olarak "Düşünme / düşünce ile Varlık aynı şeydir" anlamına gelecek şekilde yorumlanmıştır. Bu yorum içerisinde kaldığı sürece de Parmenides, düşünce ve Varlığın özdeşliğini ifade eden ilk düşünür olarak, metafizik tarihinin ilk öznelci (subjektivist) düşünürü olarak anlaşılmıştır (a.e., 61). Heidegger'e göre bu 'yanlış-anlama'nın temelinde, Batı felsefesinin Varlığı unutuş sürecinde açığa çıkan terminolojisi ile geriye dönük bir okuma gerçekleştirmesi ve Parmenides düşüncesine kendi kavramlarını dayatması bulunmaktadır. Bu okuma, noein kavramını 'düşünme' (thinking) olarak tercüme etmekte ve onu Özne'nin tamamen öznel bir edimi olarak anlamaktadır. Bu yaklaşımda 'düşünme', insanın diğer yetileri gibi bir yeti olarak alınır. Descartes ile birlikte, düşünme, herhangi bir yeti olarak değil, tinselliğin özü olarak alınmış olsa da, bu Nesne'den ayrı bir öznellik olarak ikinci bir tözsellik yaratmıştır. Bu da nesne'nin giderek Özne'nin tasarımlarına indirildiği bir sürecin başlangıcı olmuştur. İşte bu sürecin terminolojisi ile gerçekleştirilen geriye dönük bir okumada, Parmenides'in "Düşünme / düşünce ile Varlık aynı şeydir" olarak tercüme edilen fragmanında, öznel bir alanın kavramı olan 'düşünme' ile onun nesnesi olarak Varlık'ın özdeşliğinin savlandığı iddia edilmiştir.

Heidegger böylesi bir 'yanlış-anlama'nın nedeninin tam da bu okumaların Yunan-olmamasından kaynaklandığını iddia eder. Onun 'Yunan-olmamak' ile kast ettiği, Yunanca'nın Varlık deneyiminin çok uzağına düşen 'tercümelere' ve Varlık anlayışlarına dayalı yorumlardır. Yunanca'dan yapılan çeviriler, sadece birer çeviri olmaktan öte, Yunanca sözcüklerin kökenlerinde bulunan Varlık deneyiminin tahrifidirler. Bu tahrif, belki de ilk olarak Latince'ye yapılan çeviriler ile başlamış ve Heidegger'in 'Varlığın unutulmuşu' adını verdiği sürecin önemli bir aşaması hâlini almıştır. Bu nedenle Heidegger, Yunanca kavramlara geri dönerek, Yunanca'nın Varlık deneyimini tekrar 'duymayı' amaçlar. Çünkü Heidegger'e göre, Antik Yunan düşüncesini ifşa eden Antik-Yunan sözcükleri ve kavramları Varlığı dinlemekte ve onu ifşa etmektedirler.

Parmenides'in noein ile einai (Varlık) arasında kurduğu ilişki Yunan düşüncesinin Varlık deneyiminin ışığında ele alınmalıdır. Heidegger, bu amaçla daha temelde yer alan Logos ile Physis arasındaki ilişki bağlamında bu iki kavramı irdelemektedir. Ona göre, bunların ayrılıklarını ve birbirlerine aitliklerini serimlemek fragmanın Yunan deneyimindeki kökensel anlamını açığa çıkarmak olacaktır. Physis in kökenine baktığımızda, 'büyüme', 'açığa çıkmak', 'belirmek' anlamları ile karşılaşırız. Bu üçlü anlam, 'Varlığa geliş', 'Varlaşmak' [coming-to-stand] olarak Türkçe'leştirilebilecek olan bir anlam bütünlüğü sağlamaktadırlar. Bu bağlamda

bakıldığında *Physis* görünmek, görünüş, ışığa gelmek ile ilintili bir hâl alır. O halde geriye dönük okumaların Parmenides'in 'görünüş'ü Varlık'tan ayırdığını ve onu bir yanılısma olarak gördüğünü savlamalarının da bir yanlış-anlama olduğu görülmektedir. Bu durumda, Varlığı görünüşe getiren, onu açığa çıkaran nedir? Bu çalışmada gösterilmeye çalışıldığı gibi, Heidegger, *noein* kavramını bu bağlamda ele alır. O, bu kavramı günümüzde anlaşıldığı biçimiyle 'düşünmek' olarak çevirmemektedir. O bu kavramı, 'kavramak / anlamak' [*Vernehmen*] olarak tercüme etmekte ve bunun temelinde de 'yakalamak' / 'tutmak' / 'ele geçirmek' [*hin-nehmen*] anlamının olduğunu savlamaktadır (a.e., 64). İşte *noein* Varlığı açığa çıkaran, onu 'yakalayan', onu 'ışığa getiren' düşünme olarak anlam kazanmaktadır. Bu, 'saklı' olan Varlığın açığa çıkışı, kendisini gösterişidir. Ancak, vurgulamak gerekir ki, bu insanın bir yetisi olarak düşünmenin kendi kategorilerini Varlığa dayatması değildir. Bu süreç, *Physis* ile *Logos* arasındaki kökensel ilişkinin sağladığı bir olanak olarak, Varlığın kendisini açışı ve bunun için de insanı 'sahiplenişi'dir. Bu, insanın 'yazgısıdır'.

Bu 'yazgı', insanın 'yurtsuzluğu' olarak kendisini gösterir. İnsanın kendisine doğal olarak verili bir belirlenimi yoktur. O, kökensel bir 'şiddet' ile kendi 'patika'sını açmak zorundadır. Onun açtığı her 'patika' kendisi için trajik sonuçlarla yüküdür. Kurduğu hiçbir düzen, kökensel yurtsuzluğunu yokedememektedir. İnsan, düzen ile düzensizlik arasındaki salınımına mahkumdur. Heidegger bu durumu da Yunan kavramlarına dönerek açıklamaktadır. Ona göre, *Logos* ile *Physis* arasındaki karşılıklılık, *dike* (düzen) ile *techne* arasındaki ilişkiyi doğurmaktadır. Düzen, bütünsel bir anlam dünyası ya da gelenek olarak yorumlandığında, insan, 'yeni'yi, 'tanıdık olmayanı' yaratabilmesinin, açığa çıkarabilmesinin olanağını da 'düzen'in, tanıdık olanın ötesine geçebilme olanağında bulur. Bu olanağı insana veren Varlığın kendisidir. Bir başka deyişle, Varlık tarafından bu biçimde sahiplenilmiş olmasıdır: "*Bu noktada Heidegger çözümlemesinde onun için yol gösterici olan soruyu sorar. Tüm bunlar içerisinde 'insan' nerededir? İnsan için açıktır ki düşünme ile Varlık arasındaki bu birbirine aittik içerisinde insan her şeyden önce Varlığa aittir*" (a.e., 68). Bu bağlamda *Noein* Varlığın otantik kavramak / anlamak olarak düşünmesidir. Bu, insanın belirlenmiş bir yetisi olarak 'akıl', 'zihin' vb. kavramlarla karşılanabilecek olan bir özneliktir. Kavrama/anlama olarak düşünme, insanın tam olarak varlığa geldiği 'yer', 'açıklık'tır. "*(İnsanın varlığı Varlık ile kavramanın / anlamının özsel birarada-bulunuşu tarafından belirlenir*" (Heidegger 1968a: 140). Bununla birlikte, "*kavrama/anlama, içinde insanın tarihe bir varlık olarak, bir varolan olarak girdiği (kelimenin tam anlamıyla) Varlığa geldiği süreçtir / oluşur*" (a.e., 141).

Logos ile *Physis* arasındaki birbirlerine aittik ilişkisi, Parmenides fragmanında *noein* ile *einai* arasında görülmektedir. Heidegger, bu aittik ilişkisinin farkları yok eden bir özdeşlik ilişkisi olmadığını belirtmektedir. Ona göre, fragmanda geçen *to auto* bir özdeşliği değil, özsel bir aittik ilişkisini dile getirir. Bu bağlamda kavramak / anlamak-olarak-düşünme ile Varlık arasındaki ilişki şu şekilde ifade edilebilir: "*Bir şey kavrama / anlama [vernehmung] olmaksızın o şey değildir. Ancak, diğer taraftan bu kavrayış/anlayış şeylerin olmadığı bir yerde kavrayamaz/anlayamaz, eş deyişle, Varlığın açığa gelme olanağının olmadığı yerde*" (Seidel 1964: 66, 67). O halde, düşünme, metaforik bir anlatım kullanılacak olursa, Varlığı 'dinlemek'tir. Bu 'dinleme' ile Varlık açığa çıkar, kendisini gösterir.

Heidegger, Parmenides'in bu fragmanını (*to gar auto noein estin te kai einai*) yorumlarken Batı Metafizik tarihinin ve bu tarihin açığa çıkarttığı düşünme biçiminin eleştirisini de yapmaktadır. Bu eleştiri, bu düşüncenin açığa çıkışının koşullarının anlaşılmasını da beraberinde getirmektedir. Varlığın unutulmuş süreci aynı zamanda Varlığın anımsanmasının izlerini de taşımaktadır. Varlığın anlamının yeniden sorulabilmesi, düşünmenin kökenlerinin anımsanmaya ya da anlaşılmaya çalışılmasıdır. Böylesi bir anlama çabası düşünmenin içerisine girmekten başka bir şey değildir. Düşünmenin öğrenilebilmesinin, anlaşılabilmesinin tek yolu da budur: Düşünmek sadece onun içerisine girilerek öğrenilebilir. Bu bağlamda Antik-Yunan Düşüncesi (Antik-Yunan Da-sein'i), Heidegger'e göre, tarihsel bir uyanıştır.

KAYNAKÇA

- CEVİZCİ, Ahmet (2001) *Metafiziğe Giriş*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- FRANCES, E. Peters (2004) *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. H. Hüner, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- GUIGNON, Charles (2001) "Being as Appearing: Retrieving the Grek Experience of Phusis", *A Companion to Heidegger's Introduction to Metaphysics*, ed. Polt, R. & Fried, G., pp. 34-57, Yale University Pres.
- HEIDEGGER, Martin (1962) *Being and Time*, translated by J. Macquarrie & E. Robinson, Oxford Basil Blackwell.
- HEIDEGGER, Martin (1968a) *An Introduction to Metaphysics*, translated by Ralph Manheim, Yale University Pres.
- HEIDEGGER, Martin (1968b) *What Is Called Thinking?*, translated by J. Glenn Gray, Harper & Row.
- INWOOD, Micheal (1999) *A Heidegger Dictionary*, Blackwell Publishing.
- KRANZ, Walther (1994) *Antik Felsefe*, çev. Suad Y. Baydur, 2.Baskı, İstanbul: Sosyal Yayınları.
- RUSSELL, Bertrand (2002) *Batı Felsefesi Tarihi*, Cilt 1, çev. Muammer Sencer, İstanbul: Say Yayınları.
- SEIDEL, G. Joseph (1964) *Martin Heidegger and the Pre-Socratics*, University of Nebraska Pres.
- SCHOENBOHM, Susan (2001) "Heidegger's Interpretation of Phusis in Inrtroduction to Metaphysics", *A Companion to Heidegger's Introduction to Metaphysics*, ed. Polt, R. & Fried, G., pp. 143-161, Yale University Pres.
- TUĞCU, Tuncar (2000) *Batı Felsefesi Tarihi*, Ankara: Alesta Yay.